

Pravé poznání bytosti člověka jako základ lékařského umění

Rudolf Steiner
Ita Wegmanová

Poznání duchovního člověka

V tomto spise poukazujeme na nové možnosti lékařského vzdání a působení. To co tu podáváme, má být správně posoudit pouze ten, kdo dovede zaujmout stanoviska, která byla směrdatná, když byly vytvářeny lékařské názory, o kterých se zde mluví.

Nejde tu o opozici proti medicíně pracující uznávanými vdeckými metodami působnosti. Principy této medicíny plně uznáváme. Ale souhlasíme s tímto názorem, že pokyny, které dáváme, má v praxi uplatňovat jen ten, kdo má být platit plně za lékařské ve smyslu tohoto principu. K tomu, co je možno v dle člověka pomocí dnes uznávaných vdeckých metod, tedy působujeme ještě další poznatky, které jsou získávány jinými metodami, a pokládáme proto za svou povinnost pracovat pro rozšíření lékařského umění na základě tohoto rozšířeného poznání světa a člověka. Oficiálně uznávaná medicína v podstatě nemá námitek proti tomu, co působíme, nebo tuto oficiální medicínu nepopíráme. Jen ten, kdo vyžaduje nejen souhlas se svou vědou, ale kdo nadto nechce, aby se vystupovalo s žádným jiným poznáním působícím jeho vlastní poznávací okruh, jen ten má být náš pokus již působem odmítnout.

Rozšíření poznání světa a člověka spatřujeme v anthroposofii, kterou založil Rudolf Steiner. K poznání fyzického člověka, které má být získáno jedině působem vdeckými metodami působnosti, působujeme poznání duchovního člověka. K duchovně se však nepřiblíží jen pouhým působem myšlením o poznatcích z fyzického světa. Tímto způsobem se člověk působem dostane jen do oblasti více či méně dobře vymyšlených hypotéz, o nichž nikdo nemá dokázat, že jsou podloženy nějakým reálným.

Metody vycházející z anthroposofie

Anthroposofie podává zprávy o duchovně teprve tehdy, když vytvořila metody, které jí opravdově takové zprávy podávat. Abychom si udělali přibližný pojem o těchto metodách, uvažme toto: Všechny výsledky působnosti v dle, která je nyní uznávána, jsou v podstatě získány na základě vjem lidských smyslů. Nebo i když člověk působem experimentování nebo pozorování pomocí nástrojů rozšíří uje to, co mu mohou smysly dát, nepřibude tím nic podstatně nového ke zkušenostem o tom světě, ve kterém člověk žije svými smysly.

Ani působem myšlením, pokud se zabývá zkoumáním fyzického světa, nepřibude nic nového k tomu, co je dáno smysly. Aby myšlení dospělo k zákonům (působním zákonům), kombinuje, analyzuje atd. smyslové vjemy; působem si badatel ve smyslovém světě musí říci: Toto myšlení, které tu ze mne přistí, nepřibude žádné skutečnosti ke skutečnostem smyslového světa. To se však ihned změní, když se člověk nezastaví u toho myšlení, ke kterému ho působem uvedl život a výchova. Člověk má být v sobě toto myšlení posílit. Člověk má být postavit do středu v domě jednoduché, snadno působem ehledné myšlenky a potom, když vyloučí všechny ostatní myšlenky, upnout veškerou sílu duše na tyto myšlenky.

Tak jako zesílí sval, když je stále napínán určitým směrem, tak zesílí i duševní síla ve vztahu k oblasti, která jinak vládne v myšlení, když člověk koná cvičení uvedeným způsobem. Je třeba zdůraznit, že tato cvičení se konají s jednoduchými, snadno působem ehlednými myšlenkami. Duše nesmí být vystavena žádným polov domým nebo zcela nevdomým vlivům, když koná tato cvičení. (Můžeme zde uvést pouze princip těchto cvičení; podrobný

popis a návod, jak se taková cvičení mají v jednotlivostech provádět, najde tená ve spise Rudolfa Steinera „Jak dosáhnout poznání vyšších svět“, v jeho „Tajné věd“ a v jiných anthroposofických spisech. Je nasnadě namítnout, že člověk, který se takto ze vší síly oddává jistým myšlenkám, jež uvedl do studium v domě, může podlehnout různým autosugescím a podobně, že se zkrátka dostane do oblasti domněnek, které si sám namluvil. Anthroposofie však zároveň ukazuje, jak se mají konat uvedené cvičení, aby tato námitka byla zcela neoprávněná. Ukazuje, jak člověk postupuje ve svém v domě s plnou rozvahou tak jako při řešení aritmetické nebo geometrické úlohy. Jako zde v domě nemůže nikde vybočit do oblasti nevdomého, tak nemůže vybočit ani při naznačeném cvičení, jsou-li správně dodržovány anthroposofické návody.

Nová síla myšlení

Při tomto cvičení si člověk vypěstuje zvýšenou sílu myšlení, o níž předtím neměl ani tušení.

Člověk cítí, že tato síla myšlení v něm vládne jako nový obsah lidské bytosti. A zároveň s tímto obsahem vlastní lidské bytosti se odhaluje obsah světa, který jsme předtím snad tušili, ale neznali ze své zkušenosti. Když se člověk ve chvílích sebepozorování podívá na obyčejné myšlení, shledává myšlenky stínovitými, bledými proti dojmům, kterých se mu dostává skrze smysly. Co člověk nyní vnímá zesílenou silou myšlení, není vůbec bledé a stínovité; je to plně konkrétní -obrazného obsahu, je to mnohem skutečnější než obsah smyslových vjemů. Když člověk uvedeným způsobem rozšíří svou vnímací schopnost, vzejde mu nový svět.

Když se člověk v tomto světě naučí vnímat tak, jako dříve mohl vnímat jen ve světě smyslovém, ujasní se mu, že všechny přírodní zákony, které dříve znal, platí jen ve fyzickém světě a že podstata světa, do něhož te vstoupil, tkví v tom, že jeho zákony jsou jiné, dokonce přímo opačné než ty, které platí pro fyzický svět. V tomto světě neplatí zákon zemské přitažlivosti, ale naopak se uplatňuje síla, která nepřesobí ze studium země navenek, nýbrž tak, že její směr jde z okruhu vesmíru do studium. A podobně je tomu s ostatními silami fyzického světa.

Imaginativní poznání

Tato schopnost vidět tento svět získaná cvičením se v anthroposofii nazývá imaginativní poznávací silou. Imaginativní nikoli proto, že by šlo o neskutečné přeludy - obrazy, které bychom si snad sami namlouvali, ale proto, že obsah v domě je naplněn nikoli myšlenkovými stíny, nýbrž obrazy. A jako člověk cítí pomocí smyslového vnímání nějaké skutečnosti v bezprostředním prožívání, tak je tomu také s duševní činností imaginativního poznání.

Éterický svět

Svět, na který se vztahuje toto poznání, se v anthroposofii nazývá světem éterickým. Nejde tu o hypotetický éter moderní fyziky, nýbrž o něco, co je skutečně duchovně vnímáno. Toto pojmenování bylo tomuto světu dáno v souladu se staršími instinktivními tušeními. Ve srovnání s tím, co je nyní možno jasně poznávat, tato starší instinktivní tušení již nemají žádnou cenu pro poznání, ale chceme-li něco označovat, potřebujeme názvy.

Rozdílné působení fyzických a éterických zákonů

V éterickém světě můžeme vnímat éterické tělo, které má člověk kromě fyzického těla. Éterické tělesnost je něco, co nacházíme podle její podstaty také ve světě rostlinném. Rostliny mají své éterické tělo. Fyzické zákony platí skutečně jen pro neživý svět minerální. Existence rostlinného světa je umožněna tím, že na Zemi jsou substance, které nestávají uzavřeny v okruhu fyzické zákonitosti, ale všechny fyzickou zákonitost odkládají a jsou schopny přijmout zákonitost, která je opakem fyzické zákonitosti. Fyzické zákony působí jakoby vyzařováním ze Země, éterické zákony působí tak, že proudí jaksi ze všech stran světového okruhu k Zemi. Vývoj v rostlinném světě můžeme pochopit jen

tehdy, když v něm spatujeme spolupůsobení toho, co je pozemsko-fyzické, s tím, co je kosmicko-éterické.

Síly éterického těla

A tak je tomu také s éterickým tělem člověka. Jeho působením se v člověku odehrává něco, co není pokračováním zákonů fyzického těla, ale co je v podstatě založené na tom, že fyzické látky proudící do sféry éterické, se nejprve zbavují svých fyzických sil.

Tyto síly, působící v éterickém těle, se uplatňují na počátku lidského pozemského života (nejzřejměji v době embryonální) jako síly utváření a růstu. Za pozemského života se pak část těchto sil emancipuje z působení na utváření a růst a stanou se z nich síly myšlení, to je právě ty síly, které obyčejnému v domě poskytují stínovitý svět myšlenek. Je zvláště důležité ležité v tomto, že obyčejné síly myšlení jsou zjemnělé síly utváření a růstu. Ve vytváření formy a v růstu lidského organismu se projevuje něco duchovního a toto duchovní pak v dalším průběhu života vystupuje jako duchovní síla myšlení.

Ale tato síla myšlení je jenom částí lidské utvářecí a růstové síly, která tkví v éterickém světě, zbývající část zůstane v ranné úloze, kterou máme na počátku života.

Étericko-duchovní síly, které žijí a působí v organismu, mohou v dalším životě vystupovat jako síly myšlení jen proto, že člověk, jehož utváření a růst pokračují, tedy se do jisté míry uzavřely, pokračuje dále ve vývoji. Tak se imaginativnímu duchovnímu nazírání zjevuje utvářivá (plastická) síla z jedné stránky jako síla étericko-duchovní, která z druhé stránky vystupuje jako duševní obsah myšlení.

Proměna na pozemských substancích

Když nyní sledujeme postup pozemských substancí až do sféry éterického utváření, musíme říci: Tyto látky všude tam, kde jsou vystavené tomuto působení, procházejí takovou proměnou, že se své fyzické povaze odcizují. Tímto odcizením vstupují do světa, kde jim přichází vstříc duchovno a proměňuje je ve svou vlastní podstatu.

Když takto vystupujeme k étericko-životní podstatě člověka, jak je to zde vylíčeno, poznáváme něco docela jiného než nevědecké tvrzení o „životní síle“, které bylo rozšířené až do poloviny devatenáctého století, aby se vysvětlila živá těla. Zde jde o opravdové pozorování, o duchovní vnímání něčeho podstatného, co je v člověku a ve všem živém přítomné právě tak jako fyzické tělo. Když usilujeme o toto nazírání, nepokračujeme jakýmsi neurčitým způsobem v obyčejném myšlení, ani si ve fantazii nevymýšlíme nový svět, naopak, zcela exaktním způsobem rozšíříme lidské poznání a toto rozšířené poznání poskytuje také zkušenost o širším světě.

Stav prázdnoty v domě

Ve cvičeních, která otevírají vyšší vnímání, můžeme dále pokračovat. Jako člověk vynakládá zvýšenou sílu, aby se soustředil na myšlenky, které uvedl do stádu svého v domě, můžeme opět vynaložit zvýšenou sílu, aby získané imaginace (obrazy duchovně-éterické skutečnosti) potlačil. Pak se člověk dostane do stavu zcela prázdnoty v domě. Běh tohoto stavu v domě, ve kterém se pak člověk nachází, nemá zprvu žádný obsah (přesnější pokyny jsou ve výše uvedených knihách), avšak tato prázdnota nezůstane bez obsahu. V domě, které bylo zbaveno všech fyzických a étericky obrazných dojmů, se naplní obsahem, který do něho proudí z reálného duchovního světa, stejně jako do fyzických smyslů proudí dojmy fyzického světa.

Inspirativní poznání

Pomocí imaginativního poznání jsme poznali druhý slánek lidské bytosti a tím, že prázdnotu v domě vyplníme duchovním obsahem, poznáme také slánek. Toto poznání, které se uskuteční tímto způsobem, nazývá anthroposofie inspirací. (Tímto výrazem se nesmíme nechat

mýlit; pocházejí z primitivních dob, kdy se do duchovních světů nahlíželo instinktivním způsobem, ale to, co se zde jimi míní, je zcela exaktní.)

Astrální svět

Svět, do něhož získáme přístup inspirací, označuje svět anthroposofie jako svět astrální. Jestliže zde mluvíme o éterickém světě, jak je zde vyloženo, je míněno přisobení, které proudí k Zemi ze světového okruhu. Když však mluvíme o astrálním světě, inspirované v domě nás převládá od přisobení ze světového okruhu k jistým duchovním bytostem, které se v tomto přisobení projevují, jako se zemské látky projevují v silách vystupujících ze země. Mluvíme o konkrétních duchovních bytostech, přisobících ze světových dálek, stejně jako při smyslovém pozorování nočního nebe mluvíme o hvězdách a souhvězdích. Odtud výraz astrální svět. V tomto astrálním světě má člověk tělíska své bytosti - své astrální tělo. Také do tohoto astrálního těla se musí vlít zemská hmotnost. Tato hmotnost se tím dále odcizuje své fyzické podstatě. Jako má člověk své éterické tělo společné s rostlinným světlem, tak má své tělo astrální společné se zvířecím světlem.

Intuitivní poznání

To, co člověk povznáší nad zvířecí, to, co je čistě lidské, to poznáváme ještě vyšším způsobem poznávání, než je poznání inspirace. Anthroposofie zde mluví o intuici. V inspiraci se zjevuje svět duchovních bytostí, v intuici se poměrně poznávajícího člověka k tomuto světu stane bližším.

Člověk v sobě přivede k plnému v domě to, co je ryze duchovním, a z tohoto bezprostředního v doměho zážitku se přesvědčuje, že to nemá nic společného s prožíváním tělesnosti. Člověk se tím dostane do života, ve kterém se nachází jako lidský duch mezi jinými duchovními bytostmi. V inspiraci se duchovní bytosti světa zjevují; intuicí však s těmito bytostmi žijeme.

Organizace Já

Tím dospějeme k uznání tvrdého jádra lidské bytosti, k vlastnímu Já. Opět vidíme, jak se zemská hmotnost, když je vlečována do přisobení a podstaty Já, ještě více odcizuje své fyzické povaze. Bytostná podstata, která přijímá tuto hmotnost jako organizace Já, je nejprve touto formou pozemské hmotnosti, v níž se tato hmotnost nejvíce odcizuje své zemsky-fyzické povaze.

Astrální tělo a Já

Co takto poznáváme jako astrální tělo a Já, není v lidské organizaci stejným způsobem spojeno s fyzickým tělem jako tělo éterické. Inspirace a intuice ukazuje, jak se ve spánku astrální tělo a Já oddělují od fyzického a éterického těla a jak jen v bdělém stavu je možné plné prolnutí všech tělíska lidské bytosti, aby vznikla jednotná bytost.

Fyzické a éterické tělo

Ve spánku zůstávají fyzické a éterické tělo člověka ve fyzickém a éterickém světě. Zde však nejsou v tomtéž postavení, v jakém jsou fyzické a éterické tělo rostliny, nebo v sobě nesou následky a dozvuky astrálního jádra a bytostné podstaty Já. V tom okamžiku, ve kterém již v sobě nenesou tyto dozvuky; musí nastat probuzení; lidské fyzické tělo nesmí být nikdy podrobeno pouhým fyzickým zákonům, lidské éterické tělo nesmí být nikdy podrobeno pouhému éterickému přisobení. Kdyby se tak stalo, tato těla by se rozpadla.

Proces utváření a růstu, proces odbourávání a rozpadu

Inspirace a intuice však ukazují ještě něco jiného. Fyzická hmotnost produkuje lává p etvo ení své podstaty, když vplývá do p sobení éterického života. A život závisí na tom, aby organické t lo bylo vytrženo ze zemských zákonitostí a aby bylo budováno p sobením z mimozemského vesmíru. Toto budování vede sice k životu, nikoli však k v domí a nikoli k sebev domí. Astrální t lo si musí vybudovat svou organizaci ve fyzickém a éterickém t le; totéž musí u init Já s organizací Já. Avšak toto budování ještě neznamená naprosto v domé rozvíjení duševního života. Má-li se duševní život v dom rozvíjet, musí proti budování stát pochod opa ný; tj. rozpad, odbourávání. Astrální t lo si buduje své orgány, ale op t je odbourává, když duše ve v domí vyvíjí citové innosti; Já si buduje svou organizaci Já, ale op t ji odbourává, když se v sebev domí uplat uje innost v le. Duch se v lidské bytosti rozvíjí nikoli na podklad látkové innosti budující, nýbrž na podklad innosti rozkládající, odbourávající. Hmota musí od své innosti ustoupit tam, kde má v lov ku p sobit duch.

V domé myšlení a procesy rozpadu

Již vznik myšlení v rámci éterického t la není založen na pokračování éterické podstaty; ale na jejím odbourávání. V domé myšlení se neodehrává v procesech utvá ení a r stu, nýbrž v procesech rozpadu, vadnutí, odumírání, které jsou stále v le ovány do éterických d j . Ve v domém myšlení se z t lesného utvá ení vylou ují myšlenky a jako duševní útvary se stávají lidskými zážitky.

Znalost vyšších lánk lidské bytosti

Podíváme-li se nyní na podklad tohoto poznání lov ka na lidskou bytost, vidíme, že m žeme s porozum ním studovat celého lov ka i jednotlivý orgán jen tehdy, když víme, jak v n m p sobí t lo fyzické, éterické, astrální a Já. Jsou orgány, kde je inné p edevším Já; jsou jiné, ve kterých je Já inné jen málo, zato p evládá fyzická organizace.

Jako m žeme porozum t organizaci zdravého lov ka jen tehdy, když poznáváme, jak se vyšší lánky lidské bytosti zmoc ují zemské hmoty, aby si ji jaksí podmanily, a když také poznáváme, jak se zemská hmota prom uje, dostává-li se do okruhu p sobení vyšších lánk lidské bytosti, tak m žeme také pochopit nemocného lov ka jen tehdy, když nahlédneme, do jaké situace se dostane celý organismus nebo n jaký orgán i n jaká skupina orgán , když se innost vyšších lánk stane nepravdělnou.

Lé ebné prost edky

Na lé ebné prost edky budeme moci pomýšlet jen tehdy, když vyvineme v domí o tom, jaký je vztah n jaké zemské látky nebo zemského procesu k lánku éterickému, astrálnímu a Já. Jen za tohoto p edpokladu budeme moci podáním n jaké zemské látky do lidského organismu nebo lé ením n jakou zemskou inností dosáhnout toho, že se vyšší lánky lidské bytosti budou bez obtíží vyvíjet; nebo aby v tom, co jsme podali, našla zemská látkovost pot ebnou oporu a dostala se na tu cestu, kde se stává podkladem pro pozemské p sobení duchovnosti.

Fyzické t lo, éterické t lo, duše (astrální t lo) a Já (duch) iní lov ka takovým, jakým je. Ve zdravém lov ku musíme vid t souhru těchto ty lánk , v nemocném lov ku musíme vid t porušení rovnováhy t chto ty lánk a k jeho uzdravení musíme hledat takové léky, které obnoví porušenou rovnováhu. V tomto spise poukážeme na leka ské pojetí, které je vystavené na t chto základech.

Kapitola z knihy:

Základy pro rozší ení léka ského um ní podle duchov dn -v deckých poznatk